

УДК 378+37.04+614.2

DOI 10.24144/1998-6475.2022.57.6-10

ОПТИМІЗАЦІЯ МЕТОДИК ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ТА ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Беш Л. В., Мацюра О. І., Борисюк О. П., Дедишин Л. П.

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, м. Львів

***Навчання без роздумів – шкідливе, роздуми без навчання – небезпечні.
Конфуцій***

Резюме. *Вступ.* Труднощі пов'язані з дистанційним навчанням студентів в умовах пандемії COVID-19 із набуттям нового практичного досвіду вдалось успішно подолати, проте з початком військового вторгнення РФ з'явилась низка проблем, які диктували потребу швидкої адаптації до нових викликів.

Мета дослідження. Розробити та оптимізувати методики дистанційного навчання для студентів в умовах пандемії Covid-19 та військового стану.

Матеріали та методи. Психологічний стан здобувачів освіти (постійне відчуття тривоги і небезпеки), потреба покинути домівку і адаптуватись на новому місці, зміна пріоритетів (збереження життя, внесок в перемогу), брак часу через додаткове навантаження в нових умовах, невпевненість у майбутньому є факторами, які, безумовно, вплинули на мотивацію студентів до навчання та його ефективність. Із заняттями, чутливими до часу та синхронним навчанням за допомогою відеоконференцій, буває непросто ефективно управляти часом, не завжди вдається ефективно розмежувати освітні, професійні та особисті аспекти життя, доводиться розставляти пріоритети. Відповідні для навчання місця – аудиторії університету змінились на приватні помешкання. Відволікаючі фактори, які мають місце за межами аудиторії досить часто заважають зосередитись. Ця початкова дезорієнтація в навчальному середовищі безумовно впливає на мислення здобувачів освіти.

Результати досліджень. Різні стилі навчання (аудіальне, візуальне, вербальне, соціальне навчання тощо) краще реалізуються коли студенти перебувають в аудиторії. Так, деякі студенти, перебуваючи в соціальному середовищі або виконуючи більш практичні завдання, можуть мати труднощі з дистанційним навчанням. У вирішенні вище згаданих проблем важлива роль відводиться викладачу-фасилітатору, його здатності створити позитивну для навчання психологічну атмосферу з дотриманням вимог освітнього процесу та відповідним контролем прогресу студентів в режимі реального часу.

Висновки. В непростих умовах сьогодення впровадження уніфікованих підходів до дистанційного навчання студентів-медиків для врегулювання взаємин між усіма суб'єктами дистанційного навчання та координації його теоретичного, методологічного й організаційного забезпечення є критично важливим. У статті обговорено проблемні моменти підготовки студентів-медиків в умовах епідеміологічного стану щодо Covid-19 та впровадження воєнного стану в країні. Обґрунтовано доцільність використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі на клінічних кафедрах із врахуванням всіх складних обставин сучасності.

Ключові слова: медична освіта, карантин, воєнний стан, дистанційне навчання.

Optimization of distance education methods for students in the conditions of the COVID-19 pandemic and war state

Besh L.V., Matsyura O.I., Borysiuk O.P., Dedyshyn L.P.

Abstract. *Introduction.* The difficulties associated with distance learning of students in the context of the COVID-19 pandemic were successfully overcome over time with the acquisition of new practical experience, but with the beginning of the Russian military invasion, a number of problems arose that dictated the need for rapid adaptation to new challenges.

Aim. Develop and optimize of distance learning methods for students in the Covid-19 and war state.

Material and methods. The psychological state of students (constant feeling of anxiety and danger), the need to leave home and adapt in a new place, changing priorities (saving lives, contributing to the victory), lack of time due to the additional workload in new conditions, uncertainty about the future are factors that definitely

affected the motivation of students to study and its effectiveness. With time-sensitive classes and synchronous learning via videoconferencing, it can be difficult to effectively manage time, it is not always possible to effectively distinguish between educational, professional and personal aspects of life, you have to set priorities. Suitable places for studying, e.g. university classrooms, have been replaced by private apartments. Distractions that take place outside the classroom often interfere with concentration. This initial disorientation in the learning environment definitely affects the mindset of students.

Results. Different learning styles (auditory, visual, verbal, social learning, etc.) are better actualized when students are in the classroom. Thus, some students, being in a social environment or performing more practical tasks, may have difficulties with distance learning. In solving the above mentioned problems, an important role is assigned to the teacher-facilitator, his ability to create a positive psychological atmosphere for learning in compliance with the requirements of the educational process and appropriate monitoring of students' progress in real time.

Conclusion. In today's difficult conditions, the introduction of unified approaches to distance learning for medical students to regulate the relationship between all subjects of distance learning and coordination of its theoretical, methodological and organizational support is critical. The article discusses the problematic issues of training medical students in the context of the epidemiological situation regarding Covid-19 and the introduction of martial law in the country. The expediency of using information and communication technologies in the educational process at clinical departments is substantiated, taking into account all the difficult circumstances nowadays.

Key words: medical education, quarantine, martial law, distance learning.

Вступ

Пандемія COVID-19 докорінно змінила та внесла корективи у навчальний процес зі стрімким поширенням використання новітніх інформаційних технологій. У цьому контексті не можна не відзначити її вплив на медичну освіту [1, 2]. Актуальною стала проблема модернізації методик викладання медицини студентам з урахуванням їх потреб в умовах пандемії [2, 3]. Ситуація суттєво ускладнилась впровадженням Верховною Радою України воєнного стану з 24.02.2022 року. Воєнні дії на території України внесли свої корективи в усі сфери життєдіяльності країни, у тому числі й в освітній процес.

Мета дослідження

Розробити та оптимізувати методики дистанційного навчання для студентів в умовах пандемії Covid-19 та воєнного стану.

Матеріали та методи

З 24 березня в Львівському національному медичному університеті освітній процес було переведено повністю на дистанційний формат.

12 березня 2022 року Спілка ректорів України прийняла важливі рішення щодо ситуації у вищій школі та участі її представників у обороні держави під час воєнного стану. Психологічний стан здобувачів освіти (постійне відчуття тривоги і небезпеки), потреба покинути домівку і адаптуватись на новому місці, зміна пріоритетів (збереження життя, внесок в перемогу), брак часу через додаткове

навантаження в нових умовах, невпевненість у майбутньому є факторами, які, безумовно, вплинули на мотивацію студентів до навчання та його ефективність. Із заняттями, чутливими до часу та синхронним навчанням за допомогою відеоконференцій, буває непросто ефективно управляти часом, не завжди вдається ефективно розмежувати освітні, професійні та особисті аспекти життя, доводиться розставляти пріоритети. Відповідні для навчання місця - аудиторії університету змінились на приватні помешкання. Відволікаючі фактори, які мають місце за межами аудиторії досить часто заважають зосередитись. Ця початкова дезорієнтація в навчальному середовищі безумовно впливає на мислення здобувачів освіти. Відповідно до затвердженого рішення, важливими для наших майбутніх студентів та випускників було:

- підтримка ініціативи МОН щодо відміни ДПА, ЗНО в середній школі;
- спрощення вступу до магістратури у 2022 році;
- відміна випуску в медичних університетах за системою «Крок».

Результати досліджень

На етапі впровадження дистанційне навчання або онлайн-навчання стало викликом як для студентів, так і для викладачів. Виникла гостра необхідність освоєння та використання електронних технологій і засобів масової інформації для забезпечення, підтримки та вдосконалення процесів навчання та викладання. У процесі викладання у зв'язку із

тривалістю пандемії та впровадженням воєнного стану доводилося вдосконалювати та видозмінювати методики викладання, щоб забезпечити відповідний рівень знань та мотивацію студентів до навчання.

Онлайн-навчання передбачає спілкування студентів із викладачем за допомогою онлайн-контенту та надає студентам простий та ефективний доступ до різноманітної, якісної інформації, а викладачу – можливість вести діалог з аудиторією, презентувати графічний матеріал, який краще сприймається і запам'ятовується.

На кафедрі педіатрії №2 Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького використовуються стандартні та апробовуються різні сучасні методики викладання із аналізом їх ефективності.

Професорсько-доцентським складом кафедри було створено відео-лекції, запис яких розміщено на університетській платформі MISA. Це, в свою чергу, дозволяє студентам переглядати відео необмежену кількість разів, використовуючи сучасний лекційний матеріал для підготовки до практичних занять.

Стандартно кожне онлайн-заняття на кафедрі розпочинається із оцінки вихідного рівня знань студентів шляхом тестового контролю на загально-університетській платформі «MISA». Час проходження тестового контролю обмежується 10 хвилинами, за які студенту потрібно дати відповіді на 10 тестових завдань I рівня.

Після тестування студенти мають змогу самостійно ознайомитись з комплексним клінічним випадком, які презентує викладач в Google клас і під час обговорення випадків в zoom-конференції зробити висновки щодо клінічного діагнозу, визначити з якими захворюваннями потрібно проводити диференціальний діагноз, запропонувати відповідні методи об'єктивного обстеження, обрати потрібні клініко-лабораторні обстеження. В ході бесіди викладач демонструє результати обстежень, які зазвичай взяті з історії хвороби стаціонарного хворого (або змодельовані відповідно до клінічної ситуації і теми), обговорює їх з групою. Надалі студенти визначають план лікування, пояснюючи свій вибір, демонструють свої знання щодо фармакодинаміки та фармакокінетики медичних препаратів. Це дозволяє обговорити ключові моменти теми у творчий і цікавий спосіб. На спільне обговорення також виносяться

тестові завдання II рівня. Під час обговорення викладач демонструє на екрані питання, а студенти беруть активну участь у виборі правильних відповідей, обґрунтовуючи їх. Після обговорення студенти повертаються до самостійної роботи в Google клас і виконують індивідуальні ситуаційні задачі, на які виділяється 20–30 хв. Після завершення індивідуальної роботи в zoom-конференції обговорюються з викладачем питання, які виникали при вирішенні задач. Викладач розбирає можливі помилки при формулюванні клінічного діагнозу, акцентує увагу на важливих питаннях діагностики та лікування, залучаючи до обговорення якнайбільше студентів.

Під час проведення zoom-конференції як на практичному занятті, так і під час лекції хороший ефект демонструє використання навчальних онлайн-ігор, однією із яких є «Kahoot!» (студенти одночасно відповідають на запитання викладача із своїх електронних пристроїв, після чого проводиться підрахунок балів і визначення переможців). Використання елементів ігрової практики (гейміфікації) у навчальному процесі дозволяє поживити інтерес до дисципліни, втримувати увагу студентів протягом практичного заняття чи лекції, а також оцінити кінцевий рівень їх знань. Слід зазначити зручність і простоту роботи з даною програмою, можливість додавати в запитання зображення чи відео, обмежувати час виконання, оцінювати правильність і швидкість отриманих відповідей, виокремлювати і заохочувати переможців. Для найбільш активних студентів актуальними також залишається підготовка коротких тематичних повідомлень у вигляді міні-презентацій (3–5 слайдів).

В умовах дистанційного навчання студентам важливо залишатись у контакті з викладачем. Окрім Google-класу, zoom-конференції на кафедрі використовуються існуючі додатки для спілкування – месенджери (створюються групи у Viber або Telegram), що дозволяє студентам задавати питання, коли вони працюють самостійно, отримувати практичні поради і рекомендації.

Особливо успішною виявилася «фасилітація» – інноваційна модель педагогічної практики, запроваджена американським психотерапевтом і педагогом К. Роджерсом, яка передбачає спілкування спрямоване на полегшення та стимулювання процесу навчання в атмосфері педагогічної і психологічної

підтримки. У сьогоденному дистанційному онлайн-навчанні на відміну від «класичного дистанційного навчання» викладачу власне відведено роль фасилітатора та координатора.

Важливе значення має самостійна робота студента, ефективність якої напряму залежить як від мотивації студентів, так і від умов її організації навчальним закладом. Мотивація зазвичай ґрунтується на усвідомленні здобувачем освіти своєї ролі в процесі навчання, можливості впливати та формувати освітній простір та освітню траєкторію відповідно до своїх потреб, відчутті власної цінності та цінності свого внеску. І на цьому етапі важливо досягнути балансу між викликами, з якими доводиться стикатися студенту та його здібностями. На думку американського соціального психолога та автора книги «Експериментальне навчання. Експеримент як ресурс навчання для вдосконалення» Девіда Колба досвід та чотири «магічні» стилі навчання допомагають мозку людини будувати міцні нейронні зв'язки. Навчання дорослої людини за так званою «моделлю Колба» передбачає чотири обов'язкових етапи: отримання конкретного досвіду, аналіз даного досвіду, теоретичне обґрунтування отриманих знань, апробація на практиці нових концепцій. Індивідуальні стилі навчання, які відповідають кожному із 4 етапів виокремлюють активістів, мислителів, теоретиків та практиків, що слід брати до уваги при плануванні прове-

дення практичних занять, включаючи відповідні види діяльності.

Клаус Фопель у монографії «Психологічні принципи навчання дорослих» [4] відзначив, що ефективність технічних прийомів значною мірою залежить від інтуїтивного відчуття викладача, яке дозволяє пристосуватись до кожної окремої групи з її завданнями та учасниками. І хоч завдання вже визначені навчальною програмою та є спільними для усіх студентів, усвідомлення стилю навчання або їх поєднання дозволяє організувати та оптимізувати навчальну діяльність [5].

Висновки

З розвитком комп'ютерних технологій і соціальних медіа, незважаючи на певні труднощі, дистанційне онлайн-навчання студентів-медиків сьогодні демонструє хоч і вимушену, проте досить хорошу альтернативу традиційному аудиторному навчанню, яка може використовуватись у навчальному процесі у виняткових та надзвичайних ситуаціях, таких як, приміром, пандемія COVID-19 чи війсьний стан.

Застосування стандартних, відпрацьованих методик та впровадження сучасних методів викладання дозволяє навчати студентів з дотриманням вимог вищої школи, забезпечити відповідний рівень знань та зберегти мотивацію до навчання при дистанційній формі викладання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арустамова НА, Блінова ОМ, Соболев СМ. Дистанційне навчання: сутність, особливості та технології. Херсонський держ. ун-т. Херсон : ХДУ.2020:47 с.
2. Гончарова НГ, Кірсанова ОВ, Светлицький АО. Реалізація моделей дистанційного навчання у вищих медичних навчальних закладах. Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики.2014;1(14):93–96.
3. Huzar LV. Efficiency of Students' Independent Work: The Problem and Ways to Improve. Scientific Bulletin of Mukachevo State University Series "Pedagogy and Psychology". 2021;7(4):20-29.
4. Brammer S, Clark T. COVID-19 and Management Education: Reflections on Challenges, Opportunities, and Potential Futures. British Journal of Management.2020;31:453-456.
5. Кухаренко ВМ, Бондаренко ВВ. Екстрене дистанційне навчання в Україні. Монографія. Харків: Вид-во КП «Міська друкарня».2020:409 с.

REFERENCES

1. Arustamova NA, Blinova OM, Sobol SM. Dystantsiine navchannia: sutnist, osoblyvosti ta tekhnolohii. Distance learning: essence, features and technologies. [Distance learning: essence, features and technologies]. Khersonskiy derzh. un-t. Kherson : KhDU.2020:47 s.[In Ukrainian]
2. Honcharova NH, Kirsanova OV, Svetlytskyi AO. Realizatsiia modelei dystantsiinoho navchannia u vyshchikh medychnykh navchalnykh zakladakh. Aktualni pytannia farmatsevtichnoi i medychnoi nauky ta praktyky. [Implementation of distance learning models in higher medical educational

- institutions. Current issues of pharmaceutical and medical science and practice]. 2014;1(14):93–96. [In Ukrainian]
3. Huzar LV. Efficiency of Students Independent Work: The Problem and Ways to Improve. Scientific Bulletin of Mukachevo State University Series “Pedagogy and Psychology”. 2021;7(4):20-29.
 4. Brammer S, Clark T. COVID-19 and Management Education: Reflections on Challenges, Opportunities, and Potential Futures. British Journal of Management. 2020;31:453-456.
 5. Kukhareno VM, Bondarenko VV. Ekstrene dystantsiine navchannia v Ukraini. [Emergency distance learning in Ukraine] Monohrafiia. Kharkiv: Vyd-vo KP «Miska drukarnia». 2020:409 s. [In Ukrainian]

Отримано 05.10.2022 р.